

Meer ruimte voor innovatie in de financiële sector

Vervolgstappen markttoegang, vergunningen en toezicht
AFM – DNB *december 2016*

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEM

Inleiding

Innovatie is van essentieel belang voor een gezonde markteconomie. Alleen door voortdurend te vernieuwen, kunnen bedrijven blijvend voorzien in de behoefte van consumenten. Dit geldt onverminderd voor de financiële sector. In Nederland zien we dat de financiële sector innoveert en steeds meer vernieuwende initiatieven ontplooit. De AFM en DNB willen daar ruimte voor bieden. De afgelopen maanden hebben we verkend wat hiervoor de mogelijkheden zijn.

Veel betrokken stakeholders hebben meegedacht en een reactie gegeven op ons gezamenlijke discussiedocument 'Meer ruimte voor innovatie in de financiële sector'. Mede op basis van de inbreng uit de sector zijn we aan de slag gegaan met het uitwerken van de mogelijkheden, die we in dit document presenteren. Na de oprichting van de 'InnovationHub' in juni 2016, is dit een concrete vervolgstap om de toezichtaanpak aan te laten sluiten op de nieuwe werkelijkheid.

De beleidsopties voor maatwerk

In juni hebben we drie beleidsopties benoemd die kunnen helpen bij het in de markt zetten van nieuwe financiële innovatieve diensten of activiteiten door nieuwe of bestaande partijen. Deze opties hebben we de afgelopen maanden uitgewerkt en kunnen vanaf januari 2017 in de praktijk worden toegepast.

De eerste is Maatwerk voor Innovatie (*regulatory sandbox*). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de ruimte die de wetgever biedt bij de interpretatie van regels. Voortaan kijken we meer naar het achterliggende doel van een regel. Ook zullen we met de nieuwe (technologische) ontwikkelingen in het achterhoofd opnieuw kijken naar bestaand beleid en dit zo nodig aanpassen. Op deze manier kunnen we innovatie die bijdraagt aan onze toezichtdoelstellingen zoveel mogelijk accommoderen.

Om vertrouwen te hebben en te houden in (nieuwe) financiële diensten of activiteiten blijft goed toezicht onontbeerlijk, zowel voor consumenten als voor overige marktpartijen. Normen worden dus onverkort gehandhaafd, maar met een invulling die innovatie accommodeert.

Om de toetreding tot de Nederlandse financiële sector te faciliteren kan er daarnaast ook door banken in de toekomst gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om actief te zijn op basis van een deelvergunning – bijvoorbeeld omdat niet alle activiteiten die onder de vergunning vallen, worden nagestreefd. Ook de opt-in vergunning of de vergunning met voorschriften is een mogelijkheid die voor sommige initiatieven een oplossing biedt.

Veel dank

We hebben de afgelopen maanden veel reacties ontvangen op ons discussiedocument. Hartelijk dank voor alle suggesties en antwoorden, die ons meer inzicht hebben geboden in de praktijk, die richting hebben gegeven en die behulpzaam zijn geweest bij de uitwerking van de beleidsopties.

Alle reacties zijn terug te lezen op de InnovationHub: [Reacties marktpartijen en stakeholders](#)

Blijvende aandacht voor innovatie

We hechten veel waarde aan een actieve dialoog met alle stakeholders en werken – naast dit initiatief om de toezichtaanpak beter aan te laten sluiten op de veranderende financiële sector – ook permanent aan het vergroten van onze kennis van technologische innovatie. Om zo kansen te omarmen en tegelijkertijd oog te houden voor de risico's.

1. Maatwerk voor Innovatie (Regulatory Sandbox)

De AFM en DNB willen maatwerk bieden om te zorgen dat marktpartijen hun innovatieve financiële producten, diensten of bedrijfsmodellen zonder onnodige belemmeringen in de markt kunnen zetten.

Door meer te kijken naar het achterliggende doel van regels creëren we meer ruimte om onnodige toezichtdrempels weg te nemen.

De kern

Kern van Maatwerk voor Innovatie is dat de toezichthouder bij het beoordelen van innovatieve concepten nadrukkelijk kijkt naar het achterliggende doel van beleid, wet- of regelgeving. Als hieraan wordt voldaan, zal de toezichthouder de wettelijke ruimte benutten die zij heeft om maatwerk te bieden.

Voorbeelden van maatwerk in het toezicht zijn: een alternatieve interpretatie binnen de wettelijke kaders van een open norm of een formele ontheffing van een bepaalde wettelijke eis.

Om deze nieuwe aanpak toe te lichten, zetten we een aantal belangrijke vragen op een rij.

1. Voor wie is Maatwerk voor Innovatie?

Het Maatwerk voor Innovatie is beschikbaar voor alle financiële ondernemingen met een innovatief concept. Dit geldt voor zowel bestaande en vergunninghoudende partijen, als voor nieuwkomers. Onder een innovatief concept verstaan wij vernieuwende financiële producten, diensten of bedrijfsmodellen. Dergelijke vernieuwingen kunnen tot stand komen door de toepassing van technologie (fintech), maar dat is niet noodzakelijk om in aanmerking te komen voor Maatwerk voor Innovatie. Nadrukkelijk geldt dat de scope van het Maatwerk voor Innovatie breder is dan fintech. Maatwerk voor Innovatie staat open voor elke innovatie met een positieve bijdrage aan een stabiele financiële sector, een goede werking van de financiële markten en/of een duurzaam financieel welzijn van consumenten en beleggers.

2. Wanneer kan sprake zijn van Maatwerk voor Innovatie?

Als een financiële onderneming bij het in de markt zetten van een innovatief concept *redelijkerwijs* niet kan voldoen aan bepaald beleid, de wet- of regelgeving, maar wel voldoet aan het achterliggende doel daarvan, kan een beroep worden gedaan op het Maatwerk voor Innovatie.

Een belangrijk aspect hierbij is het begrip *redelijkerwijs*. De toezichthouder beoordeelt of een onderneming in redelijkheid niet aan bepaald beleid, wet- of regelgeving kan voldoen. Dit wordt per casus bekeken. Hoewel het Maatwerk voor Innovatie per casus sterk afhangt van de omstandigheden, geven we ter verduidelijking een aantal voorbeelden:

Als een financiële onderneming aantoonbaar beter het achterliggende doel van bepaald beleid bereikt, kan de toezichthouder oordelen dat het niet redelijk is om de financiële onderneming te houden aan strikte toepassing van de huidige uitleg van dat beleid.

Voorbeeldsituatie

Een financiële onderneming kan aantonen dat deze met behulp van blockchain-technologie anders dan voorgeschreven, maar op een efficiëntere en betere manier voldoet aan het achterliggende doel van een integere en beheerste bedrijfsvoering.

Een ander voorbeeld is als toepassing van een innovatie leidt tot een nieuwe situatie waarin de wet niet voorziet, terwijl de innovatie aantoonbaar voldoet aan het achterliggende doel van de wetgeving. Bijvoorbeeld als gevolg van veranderende marktpraktijk. De toezichthouder kan dan oordelen dat het onredelijk is om een strikte toepassing van de (uitleg van) wetgeving te hanteren.

Voorbeeldsituatie

Een innovatieve vorm van vermogensbeheer maakt het mogelijk voor klanten om laagdrempelig geleidelijk vermogen op te bouwen met kleine bedragen, waarbij de beleggingsonderneming stapsgewijs de financiële positie, kennis, ervaring, doelstellingen en risicobereidheid van de klant inventariseert. Als de beleggingsonderneming naar het oordeel van de toezichthouder hiermee voldoet aan het achterliggende doel van de wetgeving, namelijk een goede invulling van de zorgplicht, kan de toezichthouder oordelen dat het niet redelijk is om van deze beleggingsonderneming dezelfde wijze van inventarisatie te verlangen als bij vermogensbeheer waarbij een substantieel hoger instapbedrag geldt en bij eerste contact de volledige inventarisatie wordt gedaan.

3. Zijn er criteria voor Maatwerk voor Innovatie?

Om de veiligheid in het financiële systeem zo goed mogelijk te borgen, is het van belang dat een financiële onderneming die de markt wil betreden aan een aantal criteria voldoet. Een onderneming komt voor Maatwerk voor Innovatie in aanmerking wanneer voldaan is aan de volgende punten:

- i. Het innovatief concept draagt bij aan een of meer van de doeleinden van de financiële toezichtwetgeving:
 - de soliditeit van financiële ondernemingen en de stabiliteit van het financiële stelsel
 - ordelijke en transparante financiëlemarktprocessen, zuivere verhoudingen tussen marktpartijen en een zorgvuldige behandeling van cliënten¹
- ii. Bij toepassing van het innovatieve concept is sprake van een onnodige belemmering van beleid, wet- of regelgeving, waaraan de financiële onderneming in *redelijkheid* niet kan voldoen, maar wel aan het betreffende achterliggende doel.
- iii. De financiële onderneming heeft in de bedrijfsprocessen van de onderneming procedures en maatregelen opgenomen ter bescherming van: de soliditeit van de financiële onderneming, de belangen van de

¹ Dit staat in artikel 1:24, eerste lid, en 1:25, eerste lid van de Wet op het financieel toezicht (Wft).

afnemers van financiële diensten of producten, en van eventuele andere stakeholders van de financiële onderneming.

Deze procedures en maatregelen borgen dat de toepassing van het innovatief concept:

- duidelijk is omschreven en bepaald, met heldere tijdlijnen, inclusief het tijdstip waarop de toepassing aanvangt en het tijdstip waarop deze wordt beëindigd
- voldoende is uitgewerkt om toe te passen in een realistische omgeving. En een financiële onderneming moet kunnen aantonen dat het concept hiervoor gereed is.
- bij mislukking geen gevaar oplevert voor de beheerste en integere bedrijfsuitoefening van de financiële onderneming. Adequate beheersingsmaatregelen, zoals een goed werkbaar exitplan, voorzien hierin.

4. Hoe werkt het Maatwerk voor Innovatie in de praktijk?

Maatwerk aanvragen

Het Maatwerk voor Innovatie is beschikbaar vanaf 1 januari 2017. Financiële ondernemingen kunnen vanaf die datum op elk gewenst moment bij de AFM en DNB een verzoek indienen voor Maatwerk voor Innovatie. Deze verzoeken zijn toezichtvertrouwelijk en worden als zodanig behandeld.

Partijen kunnen voor meer informatie en informele guidance terecht bij de InnovationHub van de AFM en DNB.

Voorwaarden en vastlegging van het maatwerk

De verantwoordelijke toezichthouder bepaalt op welke wijze en onder welke voorwaarden zij maatwerk kan leveren.

Het is afhankelijk van het type maatwerk hoe de toezichthouder dit vastlegt. Voor zowel de financiële onderneming als de toezichthouder is vooraf duidelijk hoe het maatwerk tot stand komt, hoe lang het van toepassing is, en onder welke voorwaarden het geldt.

Wanneer voor het maatwerk sprake is van een specifieke toepassing van een bepaalde toezichtregel, kan het maatwerk bijvoorbeeld vervat worden in voorschriften die aan de vergunning of ontheffing van de financiële onderneming worden verbonden, of in beperkingen die aan die vergunning of ontheffing worden gesteld.

Mogelijkheid tot onderbreken of aanpassen van het maatwerk

De toezichthouder monitort de toepassing van het maatwerk. De toezichthouder kan het maatwerk op enig moment geheel of gedeeltelijk beëindigen, wijzigen of beperken, of aan nadere voorschriften verbinden. Dit gebeurt wanneer zich omstandigheden voordoen of als feiten bekend worden op grond waarvan het maatwerk zou zijn geweigerd, als zij zich hadden voorgedaan of bekend waren geweest voor het tijdstip waarop het maatwerk van toepassing werd.

Evaluatie van het maatwerk

Na een door de toezichthouder vastgestelde termijn, evalueert de toezichthouder het geboden maatwerk. Deze termijn kan van geval tot geval verschillend zijn.

Afhankelijk van het type maatwerk kan de toezichthouder concluderen dat het maatwerk, inclusief de eventueel gestelde beperkingen en voorschriften:

- (1) bijstelling behoeft
- (2) voor onbepaalde termijn van kracht kan blijven
- (3) wordt beëindigd

Onderdeel van de evaluatie is ook dat de verantwoordelijke toezichthouder beoordeelt of het maatwerk aanpassing van bestaand beleid, wet- of regelgeving vereist. Is dit het geval dan kan het maatwerk algemeen verbindend of afdwingbaar worden vastgesteld. Dit kan door een aanpassing van de toezichtregel of van de uitleg van deze toezichtregel. Wanneer het gaat om eigen beleid, heeft de toezichthouder meer mogelijkheden dan wanneer het toezichtregels betreft die niet door de toezichthouder worden vastgesteld. In dat geval kan de toezichthouder bevorderen dat deze regels worden aangepast, op nationaal niveau, of op Europees niveau.

De mogelijkheden die de toezichthouder heeft om het maatwerk bij te stellen, te continueren of te beëindigen, is per type maatwerk verschillend. Bij een ontheffing heeft de wetgever bijvoorbeeld limitatief bepaald wanneer deze ingetrokken of gewijzigd kan worden.

Voorbeeld uit de praktijk

Parallel aan de uitvoering van het toezicht op crowdfunding heeft de AFM concrete aanbevelingen gedaan aan de wetgever over hoe wet- en regelgeving en het toezicht mee kunnen groeien met de ontwikkeling van de markt.

Kosten

Aan het Maatwerk voor Innovatie zijn geen extra kosten verbonden, wel zijn er de kosten die nieuwkomers betalen voor vergunningverlening en de kosten die bestaande partijen betalen voor het reguliere toezicht. Dit op basis van de Wet bekostiging financieel toezicht.

Transparantie

Omdat de aanvragen voor Maatwerk voor Innovatie toezichtvertrouwelijk zijn, kunnen de AFM en DNB hierover niet communiceren. Toch kan het nuttig zijn voor de markt om voorbeelden met betrekking tot Maatwerk voor Innovatie mee te krijgen. Dit kunnen zowel inhoudelijke ontwikkelingen zijn als ontwikkelingen in het proces van de aanvraag. DNB en de AFM zullen daarom volledig geanonimiseerd (en niet herleidbaar) op reguliere basis rapporteren over ontwikkelingen rond het Maatwerk voor Innovatie.

5. Volgt de toezichthouder ook innovaties buiten het regelgevend kader?

Soms is voor (innovatieve) bedrijfsactiviteiten van een onderneming geen vergunning nodig, bijvoorbeeld omdat sprake is van een uitzondering van de vergunningplicht. Dan toch kan betrokkenheid van de toezichthouder bij dat experiment relevant zijn. Als de betreffende activiteiten na succesvol experimenteren binnen het financiële wettelijk en regelgevend kader worden gebracht, heeft het meerwaarde als de toezichthouder in een vroeg stadium al is betrokken. Hierbij geldt, hoe aannemelijker dat de innovatie uiteindelijk binnen het financiële wettelijk kader valt, hoe groter de betrokkenheid van de toezichthouder.

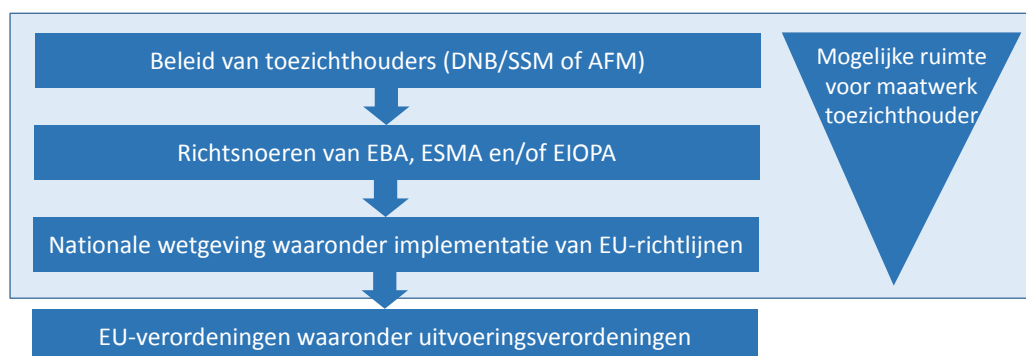
Voorbeeldsituatie

Een onderneming wil financiële instrumenten laten verhandelen op basis van blockchain technologie. Voor het testen van de technologie kan de onderneming werken met virtuele instrumenten die een virtuele waarde vertegenwoordigen. Hoewel de test op deze manier buiten het wettelijke financiële kader valt, is betrokkenheid van de toezichthouder niettemin van toegevoegde waarde om mogelijke voor- en nadelen van de technologie te doorgronden. Voor de onderneming biedt het meerwaarde omdat de toezichthouder bij een eventuele vergunningaanvraag bekend is met de onderneming en het initiatief.

Voorbeelden van wettelijke ruimte en beperkingen bij maatwerk

De toezichthouder spant zich in om de (wettelijke) ruimte voor maatwerk zo goed mogelijk te benutten. Niet in elke situatie is maatwerk echter mogelijk. Een overzicht van waar we ruimte en waar we beperkingen zien:

- De toezichthouders hebben bij het eigen beleid, bijvoorbeeld rondom de interpretatie van open wettelijke normen, de meeste ruimte voor het bieden van maatwerk.
- In mindere mate geldt dit voor beleid dat door de Europese Toezichthoudende Autoriteiten (ESA's) is vastgesteld. Afhankelijk van de aard van een specifieke richtsnoer en de mate van invulling ervan, kan de toezichthouder daarvan afwijken óf het richtsnoer afwijkend interpreteren of invullen, mits kan worden aangetoond dat op een alternatieve wijze wordt voldaan aan de doelstellingen van de wet (een richtlijn) of een verordening.
- Met betrekking tot nationale wetgeving kunnen de toezichthouders maatwerk verlenen indien de wet daarvoor voldoende ruimte biedt. Bijvoorbeeld als de wet voorziet in de mogelijkheid van ontheffing van de toepassing van bepaalde toezichtregels, of omdat bepaalde toezichtregels open normen betreffen die ruimte laten voor interpretatie, rekening houdend met verschillende omstandigheden.
- Met betrekking tot wetgeving die in Europees verband tot stand is gekomen, hebben de toezichthouders ook slechts ruimte voor het leveren van maatwerk voor zover die wetgeving daarvoor ruimte biedt. Innovaties die niet passen in Europese regelgeving met maximum harmonisatie vallen dus buiten de scope van Maatwerk voor Innovatie.
- De toezichthouders kunnen enkel maatwerk bieden aan financiële ondernemingen die onder hun toezicht vallen. Dit betekent dat Maatwerk voor Innovatie in het kader van prudentiële vraagstukken waarbij de ECB exclusief bevoegd is slechts mogelijk is als de gekozen interpretatie door het SSM wordt gesteund.

Figuur 1. Overzicht van niveaus die belemmerend kunnen werken voor innovaties, en de mogelijkheden voor maatwerk

2. Overige mogelijkheden voor meer ruimte voor innovatie

Naast het Maatwerk voor Innovatie kan ook op meer reguliere wijze maatwerk worden geboden om ruimte te bieden aan innovatie. In het discussiedocument zijn de deelvergunning en de opt-in vergunning als opties besproken. De vergunning met voorschriften die in de praktijk al door de AFM en DNB wordt gebruikt kan ook ruimte bieden aan innovatie.

Deelvergunning

De toezichthouders kunnen al dan niet voor bepaalde tijd, deelvergunningen verlenen aan financiële ondernemingen. De AFM past deze mogelijkheid al consequent toe in de praktijk. DNB heeft voor verzekeraars en betaalinstanties een vergelijkbare toepassing. Ook voor banken wordt nu meer opengestaan voor deelvergunningen. Een deelvergunning kan nuttig zijn wanneer een financiële onderneming niet (direct) alle activiteiten wil verrichten waarop een vergunning betrekking heeft en waarvoor regels zijn gesteld. Zo'n situatie kan van tijdelijke aard zijn, bijvoorbeeld omdat de bedrijfsvoering van de onderneming nog niet is ingericht op het uitoefenen van alle activiteiten. Maar een deelvergunning kan ook permanent zijn, bijvoorbeeld wanneer een financiële onderneming zich gespecialiseerd heeft in een bepaalde niche. Als een financiële onderneming met een deelvergunning zijn activiteiten wil uitbreiden, kan hij daarvoor ook een vergunning aanvragen. Zo kan een onderneming stapsgewijs groeien naar een universele vergunning.

De kern van een deelvergunning

Bij een deelvergunning hoeft een financiële onderneming alleen te voldoen aan de vereisten die gelden voor de (deel)activiteiten die deze wil verrichten.

Naar de praktijk

Het concept van de deelvergunning past binnen het stelsel van de Wft en is aan de orde bij de instellingen waarvoor de wet voorziet in het verlenen van vergunning naar activiteit. Naast universele bankvergunningen kunnen voortaan ook deelvergunningen voor banken worden aangevraagd.

Vergunning met voorschriften

De AFM en DNB bieden ook maatwerk door voorschriften aan een vergunning te verbinden. Die voorschriften kunnen van geval tot geval verschillen.

De AFM kan bij de vergunningverlening aan een beleggingsonderneming de te bedienen doelgroep afbakenen met behulp van een voorschrift. Bijvoorbeeld alleen dienstverlening aan professionele klanten. Op deze manier is de vergunning nog meer toegesneden op de activiteiten van de onderneming.

DNB kan een voorschrift aan een vergunning verbinden om een onderneming de benodigde ruimte te bieden alvast voorbereidende werkzaamheden te verrichten. De zekerheid van de vergunning heeft als voordeel dat een financiële onderneming makkelijker investeringen kan doen voor de bedrijfsvoering en voor het aantrekken van de juiste medewerkers voor de uitvoering van de nog niet operationele activiteiten. Dat gaat sneller als de onderneming reeds over de vergunning beschikt.

Opt-in vergunning

De opt-in vergunning is al geregeld in de wetgeving². Dit type vergunning kan in specifieke gevallen uitkomst bieden, bijvoorbeeld voor partijen die geen bank zijn, maar wel een van beide hieronder beschreven activiteiten willen verrichten.

De kern van een opt-in vergunning

Een opt-in vergunning kan uitkomst bieden voor ondernemingen die hun bedrijf maken van:
Het aantrekken en aanhouden van opvorderbare gelden, anders dan van het publiek en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen
Het ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden en van het voor eigen rekening verrichten van beleggingen, niet zijnde kredietuitzettingen

Naar de praktijk

Met een opt-in vergunning worden de houders ervan gelijkgesteld met een bank en mag deze in zijn naam of bij de uitoefening van zijn bedrijf het woord "bank" bezigen. Bovengenoemde activiteiten kunnen onder de opt-in vergunning alleen binnen Nederland worden verricht.

De toezichtregels die voor banken gelden zijn ook op een opt-in bank van toepassing. Het bedrijfsmodel zoals hierboven omschreven bij punt a kan zo worden ingericht dat toegang tot het interbancair betalingssysteem Target 2 worden verkregen.

Een opt-in vergunning kan voor specifieke gevallen de beste oplossing zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zal het Maatwerk voor Innovatie doorgaans beter aansluiten bij de behoefte en meer ruimte bieden voor vernieuwing dan de opt-in vergunning.

² Artikel 3:4 Wft.

3. De exit strategie

Een belangrijk onderdeel van Maatwerk voor Innovatie, deelvergunningen en de opt-in vergunning voor banken, is de exitstrategie.

Toezichthouders kunnen de financiële onderneming vragen om een exitstrategie op te stellen die voorziet in een ordentelijke marktuitreding mocht de toetreding uiteindelijk geen succes blijken te zijn. Als bepaalde risico's dusdanig goed worden afgedekt, kan dit de toezichthouder beter in staat stellen om over te gaan tot een maatwerkoplossing voor de vergunningaanvraag.

Aan nieuwe markttoetreders wordt dit al gevraagd. Het doel van een exitplan is om te identificeren op welke manieren het bedrijf zelf zijn activiteiten kan staken zonder schade voor derden. Een goed exitplan zou kunnen bijdragen aan een toename van nieuwe spelers. Vergunningverlening kan plaatsvinden als er nog relevante risico's zijn. Het exitplan biedt een waarborg dat deze risico's niet neerslaan bij het publiek en dat bij onverhoopt falen de financiële stabiliteit niet in gevaar komt.

Welke aspecten moet een exitplan bevatten?

- De mogelijke en meest waarschijnlijke oorzaken van het falen van een instelling.
- Identificatie van de aanleidingen die het exitplan activeren.
- De besluitvorming en procedure die volgen wanneer het exitplan in werking treedt.
- Het (crisis)team dat het exitplan uitvoert.
- De manier waarop de exit gecontroleerd kan plaatsvinden plus tenminste één alternatieve optie indien het centrale scenario door omstandigheden niet uitvoerbaar blijkt.
- Identificatie van essentiële functies van de instelling die in geval van activering moeten worden gecontinueerd.
- Contracten die in stand moeten blijven en afwikkeling van overige contracten.
- Een communicatieplan in geval van activering van het exitplan.
- Een beschrijving van de wijze waarop de lopende klantrelaties zorgvuldig worden afgewikkeld.

Afsluitend

We kijken er naar uit om de ingezette vernieuwingen verder in de praktijk te brengen. Dit doen we als toezichthouders in intensieve samenwerking en we blijven daarbij graag openstaan voor feedback uit de markt.

We hechten veel waarde aan een actieve dialoog met alle stakeholders en investeren – naast dit initiatief om de toezichtaanpak beter aan te laten sluiten op de veranderende financiële sector – ook permanent in expertise op het gebied van technologische innovatie. Voor een goede inschatting van zowel kansen als risico's is vergaande expertise over innovatie immers onontbeerlijk. Vanuit de InnovationHub kijken we komend jaar onder meer naar onderwerpen als big data, algoritmen, klantidentificatie, zorgplicht bij digitale dienstverlening en betaaldiensten.

Ook internationaal en Europees maken we ons sterk voor het bijdragen aan verantwoorde innovatie in de financiële sector. De AFM en DNB nemen hierbij een actieve rol, onder meer door deelname aan internationale werkgroepen en het uitdragen van standpunten.

Ten slotte zetten wij ons in om toekomstige regelgeving te laten aansluiten op de nieuwe ontwikkelingen en daar waar nodig vragen we om aanpassing van huidige wet- en regelgeving.